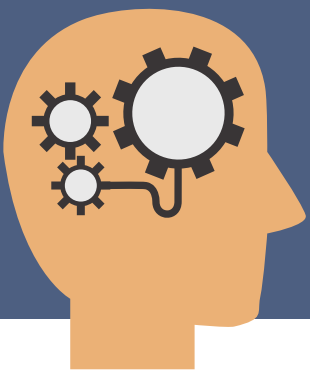

ภาวะการรู้คิดบกพร่องในผู้ติดสารเสพติด (cognitive impairment in Substance dependence)

จิรวิทย์ จักนิสสัย

นักกิจกรรมบำบัดปฏิบัติการ

โครงการ Knowledge Mangement : KM ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

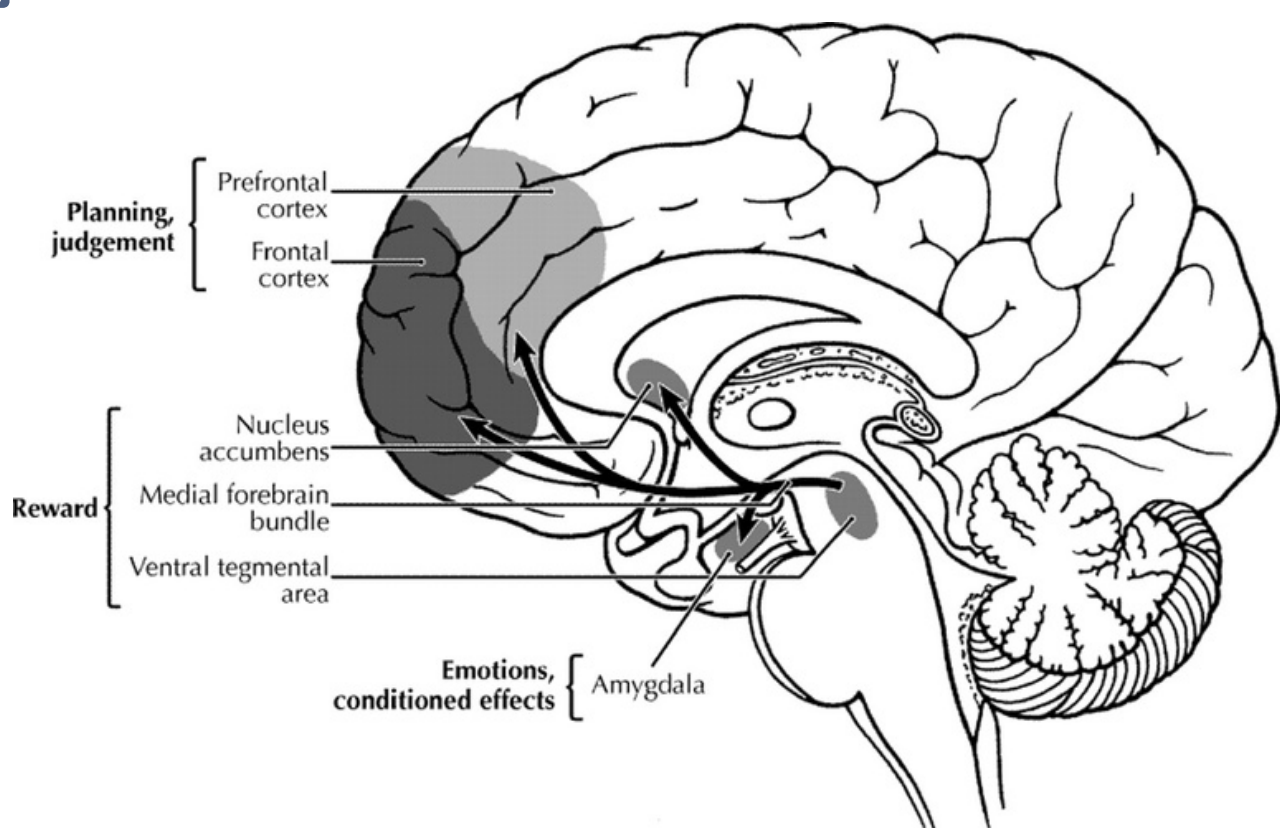
One Page Summary : 28 มกราคม 2565

กรมการแพทย์

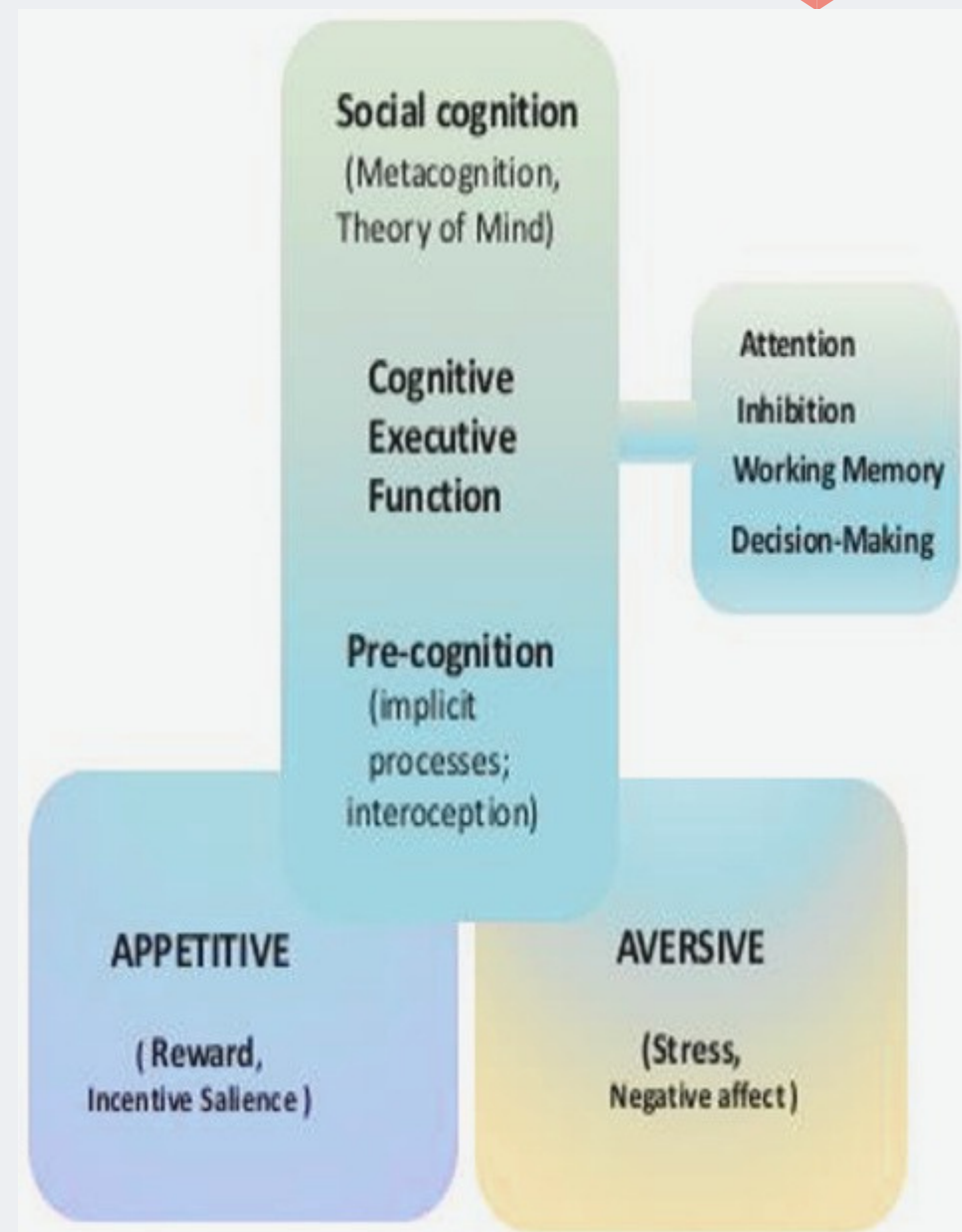
โรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น

การติดสารเสพติด (Substance dependence) เป็นภาวะที่บุคคลไม่สามารถควบคุมตนเองในการใช้สารเสพติดได้ แม้ว่าจะไม่มีเกณฑ์กำหนดในทางปฏิบัติว่าต้องมีปริมาณเท่าใด แต่ในทางคลินิกหมายถึง บุคคลที่ใช้สารเสพติดอย่างรุนแรงตั้งแต่ระดับกลางถึงระดับสูง⁽¹⁾ โดยการติดสารเสพติดเป็นโรคเรื้อรังทางการแพทย์ที่รักษาได้ เกี่ยวข้องกับวงจรทางสมอง หน่วยพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และประสบการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล ผู้ที่ติดสารเสพติดจะหมกมุ่นในพฤติกรรมนั้น มีความต้องการอย่างซ้ำ ๆ และมีการใช้สารอย่างต่อเนื่อง แม้รู้ว่าเกิดผลเสียต่อร่างกาย⁽²⁾

รูปที่ 1 โครงสร้างสมองที่เกี่ยวข้องกับระบบรางวัล (brain's reward system)⁽³⁾

ภาวะการรู้คิดบกพร่องในผู้ติดสารเสพติด สัมพันธ์กับโครงสร้างสมองที่เกี่ยวข้องกับระบบรางวัล (brain's reward system) จากสารสื่อประสาทที่สำคัญคือ โดปามีน (dopamine) โดยถูกกระตุ้นมากเกินไป ส่งผลให้บริเวณเปลือกสมองที่อยู่ส่วนหน้า (prefrontal cortex) ทำงานบกพร่อง ก่อให้เกิดความผิดปกติด้านการวางแผน การตัดสินใจ การกำกับตนเอง และความจำขณะทำงาน⁽³⁾ ดังรูปที่ 1 ซึ่งเรียกการทำหน้าที่ของสมองส่วนนี้ว่าเป็นทักษะการรู้คิดขั้นสูง (executive functions) ส่วนหนึ่งขององค์ประกอบด้านระบบประสาทการรู้คิด (neurocognition domains) ตามเกณฑ์วินิจฉัยและสถิติของความผิดปกติทางจิต (DSM-V)

รูปที่ 2 องค์ประกอบด้านการรู้คิดขั้นสูง (executive functions)⁽⁴⁾

องค์ประกอบด้านการรู้คิดขั้นสูงที่บกพร่องในผู้ติดสารเสพติด ได้แก่ 1) ด้านความสนใจ (attention) เช่น สนใจแต่การแสวงหาสารเสพติดมาเสพ (attentional bias) 2) ด้านการยับยั้งชั่งใจ (inhibition) เช่น เมื่อรู้สึกลอยล้าหรืออยากเสพยามากขึ้น จึงออกไปแสวงหาสิ่ง ๆ นั้น 3) ความจำขณะทำงาน (working memory) เช่น การไม่สามารถจดจำและบอกหมายเลข หลังจากได้ยินเสียงบอกหมายเลขนั้นจบลง 4) การตัดสินใจ (decision-making) เช่น การแสดงพฤติกรรมออกไป โดยไม่ได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วน⁽⁴⁾ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง:

⁽¹⁾Heilig M. et al. Addiction as a brain disease revised: why it still matters, and the need for consilience. Neuropsychopharmacology 2021;46: 1715-1723.

⁽²⁾American Society of Addiction Medicine. Definition of Addiction [Internet] 2019. [cited 2022 Jan 22]. Available from: www.ASAM.org

⁽³⁾Tomkins DM, Sellers EM. Addiction and the brain: the role of neurotransmitters in the cause and treatment of drug dependence. CMAJ 2001;164(6):817-21.

⁽⁴⁾Ramey T,Regier PS. Cognitive impairment in substance use disorders. CNS Spectrums 2019;24:102–113.